

הקשר הנפלא בין ספר דברים לימי בין המצרים שיש בהם שעות כמספר הפרקים שיש בכל המשניות

כנגדו, לכן היא נמצאת תמיד עם ישראל בגלות, כמו ששנינו בגמרא (מגילה כט.):

"תניא רבי שמעון בן יוחי אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן, גלו למצרים שכינה עמהן... גלו לבבל שכינה עמהן... ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, שנאמר (דברים ל-ג) ושב ה' אלקיך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגלויות".

לפי זה מבואר היטב הטעם שאין ישראל נגאלים אלא בזכות תורה שבעל פה, כי כאשר ישראל עוסקים בתורה שבעל פה שהיא השכינה הקדושה, הרי הם גורמים נחת רוח להקב"ה שיוציא את ישראל יחד עם השכינה מהגלות, ומטעם זה יש בכ"ב ימי בין המצרים תקכ"ח שעות כמנין הפרקים שיש במשניות, לרמז שבזכות העסק במשניות שהן היסוד של כל התורה שבעל פה נזכה לצאת מן הגלות.

שורש הגלות שלא נתייגעו בתורה שבעל פה

ונראה להביא סימוכין לדברי ה"בני יששכר" ממה ששנינו בגמרא (ב"מ פה. נדרים פא.):

"אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב (ירמיה ט-יא) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דיבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ, דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירושו, עד שפירושו הקב"ה בעצמו, דכתיב (שם יב) ויאמר ה' על עזבם את תורתו אשר נתתי לפנייהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה, היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה, אמר רב יהודה אמר רב, שלא ברכו בתורה תחילה".

ותמהו המפרשים איך יעלה על הדעת שכלל ישראל גלו מארצם רק בגלל שלא ברכו בתורה

שחידש מאורו של עולם ה"בני יששכר" (חדשי תמוז-אב מאמר ב אות ז), כי בכ"ב ימי בין המצרים משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב, שכל יום כלול מכ"ד שעות, יש בהם בדיוק תקכ"ח שעות, כמספר הפרקים שיש בכל המשניות שהן ה"מגלה של כל התורה שבעל פה, כמו שכתב ה"מגלה עמוקות" (פרשת שמות ד"ה בשמעתא דיומא) שכל הפרקים בששה סדרי משנה הם כמספר מפת"ח, כי המשניות שסידר רבינו הקדוש הן "מפתח" לכל התורה כולה.

ה"בני יששכר" מוסיף לבאר הקשר הפנימי בין תקכ"ח שעות שיש בכ"ב ימי בין המצרים, למספר זה של מפת"ח הפרקים שיש בתורה שבעל פה, על פי המבואר במדרש (ויק"ר ז-ג): "אין כל הגלויות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מאי טעמא (הושע ח-י) גַם פִּי יִתְּנוּ בְּגוֹיִם עֵתָה אֶקְבָּצֵם". ופירש ב"מתנות כהונה" כי "יתנו" הוא מלשון "משנה" בארמית.

וזהו גם כן ביאור הגמרא (ב"ב ח. ה) שדרשו פסוק זה: "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם - אמר עולא פסוק זה בלשון ארמית נאמר, אי תנו כולהו עתה אקבצם". הנה כי כן מבואר היטב הטעם שיש בימי בין המצרים מספר שעות כמספר הפרקים שיש במשניות, ללמדנו שבזכות לימוד המשניות נזכה לצאת מימי הגלות של ימי בין המצרים לגאולה העתידה.

כדרכו בקודש מבאר ה"בני יששכר" הקשר בין לימוד תורה שבעל פה לגאולה העתידה, על פי הידוע כי תורה שבעל פה היא השכינה הקדושה הנקראת מדת מלכות, כמבואר בתיקוני זוהר (הקדמה יז): "מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה". ועל ידי שאנו עוסקים בתורה שבעל פה אנו זוכים להשראת השכינה, כמבואר בגמרא (ברכות ו.) שאפילו אחד שעוסק בתורה שכינה

לקראת שבת קודש הבאה עלינו לטובה פרשת דברים, שהיא השבת השלישית של ימי בין המצרים שלפני תשעה באב, הנקראת "שבת חזון" על שם הקריאה בהפטרה על חזון הנבואה על חורבן ירושלים (ישעיה א-א): "חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים", דבר בעתו מה טוב להתבונן, במה שאנו נוהגים מדי שנה בשנה לפתוח את הקריאה בספר דברים בשבת שלפני תשעה באב.

והנה בגמרא (מגילה לא:) מבואר כי עזרא הסופר סידר בכוונה תחילה את סדר קריאת הפרשיות בכל השנה, הנה כי כן צריך ביאור מה שסידר לפתוח בכל שנה את הקריאה בספר "דברים" בשבת שלפני תשעה באב. מצינו ביאור על כך בדברי ה"לבוש" (או"ח סימן תכח סעיף ד), שהביא מה שכתבו ה"טור" וה"שלחן ערוך" (שם), כי תשעה באב חל תמיד לפני פרשת ואתחנן, נמצא לפי זה כי בשבת שלפני תשעה באב קוראים פרשת דברים.

והוסיף ה"לבוש" עוד טעם לכך: "כדי שיקראו פרשת דברים שמתחלת בתוכחותיו של משה קודם ט' באב, כדי להפטיר בה בחזון שהיא תוכחת על חורבן". פירוש, מאחר שאנו רוצים להפטיר בשבת שלפני תשעה באב בתוכחת ישעיה הנביא על החורבן: "חזון ישעיהו בן אמוץ", לכן סידרו לקרוא אז פרשת דברים שנזכרה בה התוכחה של משה רבינו (דברים א-ב): "איכה אשא לבדי", כדי להסמיך בכך את שתי התוכחות - תוכחת משה לישראל לפני פטירתו, ותוכחת ישעיה הנביא לישראל על חורבן בית המקדש.

תקכ"ח שעות בימי בין המצרים כנגד תקכ"ח פרקים בתורה שבעל פה

רחש לבי דבר טוב, להעלות על שלחן מלכים טעם חדש, על מה שתיקן עזרא הסופר לפתוח כל שנה לפני תשעה באב ספר דברים, על פי מה

**מגלה עמוקות: במשניות ישנם תקכ"ח פרקים
כמספר מפת"ח, כי תורה שבעל פה היא מפתח לכל התורה**

**החידוש של הבני יששכר: בכ"ב ימי בין המצרים
ישנם תקכ"ח שעות כנגד תקכ"ח פרקים שיש במשניות**

**ביאור הקשר בין תקכ"ח שעות לתקכ"ח פרקים:
"אין כל הגלויות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות"**

**המספר של תקכ"ח פרקים הוא שילוב של תקכ"ג פרקים
שיש במשניות עם חמשה חומשי תורה**

בעל "מסורת הש"ס" כתב בהגהותיו "ראשון לציון" (מסכת בכורים תחילת פרק ד) כי למעשה יש במשניות רק תקכ"ג פרקים, וכן כתב הרמב"ם בסוף הקדמתו לפירוש המשניות סדר זרעים: "והיו מספר כל מסכתות המשנה ששים ואחת, ופרקים חמש מאות ושלושה ועשרים". ונדחק ה"בני יששכר" ליישב שאנו מוסיפים ה' פרקים שנשנו בברייתות בלשון המשנה כמו שנביא דבריו להלן.

בספרו "והיה ברכה" על המשניות (ברכות פ"א מ"א ד"ה רבן גמליאל) מבאר ה"בני יששכר" הטעם שחשוב לו ליישב המספר של תקכ"ח פרקים, כי כך אמר ה"מגלה עמוקות" שכל דבריו דברי קבלה הם, והנה הם דבריו הקדושים:

"והנה תראה שיש במשניות תקכ"ח פרקים כן כתב במגלה עמוקות, ועיין בהגהות הש"ס של הגאון מהרי"ב שאין במשניות רק תקכ"ג פרקים, אבל תדע שדברי בעל מגלה עמוקות דברי קבלה הן ומיניה לא תזוע, דהנה ה' תוספתות הן דשנו חכמים בלשון המשנה, פרק ד' דבכורים, ופרק קנין תורה (אבות פרק ו), ותוספתא דפסחים (פרק ד משנה ט) ששה דברים עשה חזקיה וכו' [וכתב הרמב"ם בפירושו המשניות שהיא רק תוספתא], ותוספתא סוף סוטה (דף מט. ר"ר פנחס בן יאיר אומר משחרב בית המקדש", וכתב המהרש"א שהוא רק ברייתא), ותוספתא סוף קידושין" (דף פב.): "מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה".

ה"בני יששכר" מוסיף לבאר הטעם שאנו משלימים את ה' השעות האחרונות של ימי בין המצרים בה' ברייתות שנשנו בלשון המשנה, לעומת שאר תקכ"ג שעות שהן כנגד תקכ"ג פרקים שיש במשניות עצמן, על פי מה שנוהגים בתשעה באב לקום מהשיבה בארץ אחרי חצות היום ולשבת על הספסלים.

וביאר רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" (עין ט' באב דף פט טור ג) הטעם לכך, על פי המבואר

הראויה באמרם: "לעסוק בדברי תורה", שצריך ללמוד דוקא בדרך עמל ויגיעה, אלא למדו רק מה שנוח להם בלי שום עמל וטורח, לכן לא נתקיימה התורה בידם ולא יכלה להגן עליהם, אלו תוכן דבריו הקדושים.

נמצינו למדים מדברי ה"טורי זהב" דברים ברורים, כי שורש הגלות הוא ממה שלא עסקו בתורה בדרך פלפול ויגיעה בבחינת: "לעסוק בדברי תורה", שדבר זה מתאים לעסק בתורה שבעל פה ששם צריך עמל ויגיעה, כמבואר במדרש תנחומא (פרשת נח אות ג) באריכות: "שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבעל פה, לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה".

ויש להוסיף כי דבר זה מתאים להפליא למה שמבואר ברבינו יונה (ברכות ה): כי ברכת "לעסוק בדברי תורה" היא על תורה שבעל פה, וברכת "אשר בחר בנו" היא על תורה שבכתב. ויש לבאר הטעם שהקדימו לתקן לברך על תורה שבעל פה לפני תורה שבכתב, על פי מה ששנינו בגמרא (גיטין ס:): "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה". לכן מתוך חשיבותה מקדימים לברך עליה: "לעסוק בדברי תורה".

הנה כי כן מטעם זה: "אין כל הגלויות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות", שהיא השורש של תורה שבעל פה, כדי לתקן מה שאבדה הארץ על שלא עסקו בתורה שבעל פה בדרך עמל ויגיעה, ולפי זה מבואר היטב החידוש של ה"בני יששכר", כי בכ"ב ימי בין המצרים יש תקכ"ח שעות כנגד תקכ"ח פרקים שיש במשניות, ללמדנו כי בזכות העסק בתורה שבעל פה נצא מן הגלויות.

**ישוב הפליאה שהרי ישנם
רק תקכ"ג פרקים במשניות**

אלא שעל החידוש הנפלא של ה"בני יששכר" מעיב ענן כבד שהוא עצמו מתייגע בזה, שהרי הגאון הגדול רבי ישעיה בערלין זצ"ל

תחילה, הלא כל המקראות מלאים מדברי הנביאים שבאו בשם ה' להוכיח את ישראל על העבירות החמורות, ובפירוש אמרו בגמרא (יומא ט:): "מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני ג' דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים", הנה כי כן איך אומר רב שגלו מארצם משום שלא בירכו בתורה תחילה.

וביאר ה"טורי זהב" (או"ח סימן מז ס"ק א) כי השאלה היתה מדוע לא הגינה עליהם התורה שלא יחטאו ולא יענשו, כמו ששנינו בגמרא (סוטה כא:): "תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא". פירוש התורה בשעה שעוסקים בה, מגינה מן העונש ומצילה מן החטא, ובהכרח שהתורה נסתלקה ונשתכחה מהם ולכן לא יכלה להגן עליהם, ועל זה תמחו ושאלו: "על מה אבדה הארץ", כלומר מדוע באמת לא נתקיימה התורה בידם ועל ידי זה גלו מן הארץ.

על כך אומר רב שהקב"ה פירשו בעצמו: "ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפנים ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה". הכוונה בזה על מה ששנינו בגמרא (ברכות סג:): "מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל". והנה מצינו כי לשון "הליכה" בתורה מתייחסת לעמל התורה, כמו שפירש רש"י (ויקרא כו-ג): "אם בחוקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה".

וזהו שביאר הקב"ה הטעם שאבדה הארץ: "ולא שמעו בקולי", שלא שמעו בקול ה' וחטאו בג' העבירות החמורות, ומפרש הטעם שלא נתקיימה התורה בידם שתוכל להגן עליהם: "ולא הלכו בה", שלא נתייגעו בתורה אלא עסקו בה בדרך תענוג והנאה, לכן לא נתקיימה בידם כי אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

**שלא התעמקו בהבנת הברכה:
"לעסוק בדברי תורה"**

על פי האמור מבאר ה"טורי זהב" החידה הסתומה במה שביאר רב: "שלא ברכו בתורה תחילה", כי נוסח הברכה שתיקנו בברכת התורה הוא: "וצונו לעסוק בדברי תורה", וצריך ביאור מה שתקנו "לעסוק" ולא "ללמוד דברי תורה". אך הביאור על כך הוא, שתיקנו כן כדי ללמדנו שעיקר מצות לימוד התורה הוא דוקא בעמל ויגיעה, ועל זה מורה "לעסוק" שהוא מלשון "עסק", שנעסוק בתורה דרך פלפול ויגיעה כאדם שעוסק במשא ומתן.

וזהו שאמר רב: "שלא ברכו בתורה תחלה", כלומר שלא נתנו לב לברך ברכת התורה בכוונה

שבכתב בלי תורה שבעל פה. וזהו שדרשו: "כי מאסו את תורת ה' צבאות, זו תורה שבכתב", ומפרש איך מוכח שמאסו בה, "ואת אמרות קדוש ישראל ניאצו, זו תורה שבעל פה", שהרי ניאצו האמרות של חכמי התורה שבעל פה שהם קדוש ישראל.

לפי זה נראה כי תקכ"ג שעות הראשונות בימי בין המצרים, מכוונות כנגד תקכ"ג פרקים שיש במשניות שהן תורה שבעל פה, אשר כפי המבואר היה בה עיקר הפגם שניאצו באמרות קדוש ישראל שלא לעסוק בתורה שבעל פה, ואילו ה' שעות אחרונות של תשעה באב מכוונות כנגד חמשה חומשי תורה, שפגמו בהם ישראל על ידי שלא עסקו בתורה שבעל פה שהיא ביאור על כל מה שכתוב בתורה שבכתב.

ועתה בא וראה דבר פלא, כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין ביתר שאת מנהג ישראל תורה בתשעה באב, לקום מהישיבה בארץ אחרי חצות היום ולשבת על הספסלים, כמו שביאר רבינו האריז"ל משום שנולד אז משיח בן דוד. לפי דברינו יש לבאר הענין בזה, כי כאשר נתבונן בסדר של תקכ"ג שעות מימי בין המצרים, שקדמו לה' שעות אחרונות שהן כנגד חמשה חומשי תורה, נראה כי השעה שאחרי חצות היום בתשעה באב מכוונת כנגד הפרק האחרון של תקכ"ג פרקים שיש במשניות.

והנה ידוע כי בית המקדש השני נחרב בעון שנאת חנם, כמו ששינו בגמרא (יומא ט:): "מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו, עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים".

קמים מהישיבה בארץ בשעה שכנגד המשנה בענין השלום

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הטעם שנוהגים לקום מן הארץ דוקא באותה שעה שאחרי חצות היום, המכוונת כנגד הפרק האחרון בתקכ"ג פרקים במשניות, כי פרק זה מסתיים במשנה האחרונה (סוף מסכת עוקצין): "אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט-יא) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

הנה כי כן מאחר שבית המקדש נחרב בעון שנאת חנם, לכן באותה שעה שהיא כנגד

אריז"ל: נוהגים לקום מהישיבה בארץ ולשבת על הספסלים אחרי חצות היום שנולד בו משיח בן דוד

אנו קמים מן הארץ בשעה שהיא כנגד המשנה: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום"

שפת אמת: ספר דברים נקרא "משנה תורה" כי הוא כולל שתי תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה

עזרא הסופר תיקן לפתוח הקיאה בספר דברים לפני תשעה באב לתקן מה שפגמו ישראל בתורה שבכתב ושבעל פה

ותורה שבעל פה תחילתה באות מ' של (ברכות ב:): "מאימתי קורין את שמע". לפי זה הוא מבאר בלשון קדשו:

"ואני אמרתי ברמז המאמר ודברת בם ולא בדברים בטלים, ב"ם היינו הב' התחלת תורה שבכתב, ואות מ' סתומה הוא סיום התורה שבעל פה, לרמז שלא ידבר האדם דבריו רק מהתחלת תורה שבכתב עד סיום תורה שבעל פה, ולא בדברים בטלים שאינם נוגעים לשתי תורות הללו".

מעתה נראה לבאר קבלת ה"מגלה עמוקות" שיש במשניות תקכ"ח פרקים, כי הן אמת שלמעשה ישנם רק תקכ"ג פרקים, אולם מאחר שכל התורה שבעל פה היא ביאור על תורה שבכתב, והרי ידוע מה שמבואר בגמרא כמה פעמים (מגילה טו: נדרים כב: סנהדרין מד:). כי תורה שבכתב כלולה מן "חמשה חומשי תורה", לכן תורה שבעל פה עם תורה שבכתב, בשתייהן יחד יש תקכ"ח פרקים שהם מפת"ח לכל חלקי התורה.

כ"ב ימי בין המצרים כנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה

בדרך זו נברר גם כן מקחו של צדיק ה"בני יששכר" זי"ע, כי בכ"ב ימי בין המצרים יש תקכ"ח שעות, על פי מה שדרשו במדרש (איכה רבתי הקדמה אות ב) מקרא שכתוב בדברי הנביא (ישעיה ה-כד): "כי מאסו את תורת ה' צבאות, זו תורה שבכתב, ואת אמרות קדוש ישראל ניאצו, זו תורה שבעל פה, וכיון שהשליכו דברי תורה לארץ התחיל ירמיה מוקנן עליהם איכה".

ונראה לבאר מה שאמרו על תורה שבכתב לשון "מאסו", ואילו על תורה שבעל פה אמרו לשון "ניאצו", שהוא לשון יותר קשה, כי על ידי שזולזו ישראל בחכמי התורה שבעל פה שלא לעמול בדבריהם, גילו בזה שהם ממאיסים בתורה שבכתב, שהרי אי אפשר להבין תורה

בתלמוד ירושלמי (ברכות פ"ב ה"ד) ובמדרש (איכה רבתי א-נא) כי משיח בן דוד נולד בט' באב, ומבאר האריז"ל שנולד אחרי חצות היום, לכן מאחר שנולד מלך המשיח מושיעם של ישראל שיגאלנו מהגלות, נוהגים לקום מהישיבה בארץ להקל קצת מן האבלות.

הנה כי כן מטעם זה תקכ"ג שעות הראשונות של ימי בין המצרים שצריכות המתקה גדולה, הרי הן מכוונות כנגד תקכ"ג פרקים שיש במשניות, אבל ה' שעות אחרונות של תשעה באב שכבר נולד משיח בן דוד אינן צריכות המתקה כל כך גדולה, לכן אין צריך פרקי משניות כנגדן אלא די בברייתות השניות בלשון המשנה. אלו תוכן דבריו הקדושים.

תקכ"ח פרקים בצירוף תורה שבכתב עם תורה שבעל פה

והנה אנו רואים כמה נדחק ה"בני יששכר" ליישב את דברי ה"מגלה עמוקות" שיש במשניות תקכ"ח פרקים, עד כדי כך שהוא מחשב שלש ברייתות שנשנו בלשון המשנה בתוך המשניות, משנה אחת במסכת פסחים, ומשנה אחת במסכת סוטה, ומשנה אחת במסכת קידושין. כל משנה לפרק בפני עצמו.

על כן כעבדא קמיה מאריה נראה לברר מקחו של צדיק קבלת ה"מגלה עמוקות", על פי הידוע שאי אפשר להבין תורה שבכתב כי אם על ידי הדרשות שגילו לנו חכמינו ז"ל בתורה שבעל פה. נפלא לצרף מה שרמז ה"בני יששכר" ב"מגיד תעלומה" על מסכת ברכות (פתיחה לכלל המשנה) בקריאת שמע (דברים ו-ז): "ודברת בם בשבתך בבינתך ובלכתך בדרך" וגו'. ודרשו בגמרא (יומא ט:): "בם יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים".

וביאר בדברי קדשו כי תיבת ב"ם היא רמז על תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כי תורה שבכתב תחילתה באות ב' של "בראשית ברא אלקים",

ספר דברים ממוצע בין תורה שבכתב ותורה שבעל פה

"והנה שאלתי את פי מורי ורבי, הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד מורנו ורבינו הרב אליהו מווילנא זצוק"ל, מה ההבדל בין התורה הקדושה ובין משנה תורה, ואמר לי כי הארבעה ספרים הראשונים היו נשמעים מפי הקב"ה בעצמו דרך גרונו של משה, לא כן ספר דברים היו ישראל שומעים את דברי הספר הזה, כאשר שמעו דברי הנביאים אשר אחר משה, אשר הקב"ה אמר אל הנביא היום, וליום מחר הלך הנביא והשמיע החזון אל ישראל, ואם כן בעת אשר דיבר הנביא אל העם כבר היה נעתק ממנו הדיבור האלקי, כן היה ספר דברים נשמע אל ישראל מפי משה רבינו ע"ה בעצמו".

מכל האמור נפלא לצרף את ההכרעה של ה"שפת אמת" (פרשתנו שנת תרס"א תרס"ב תרס"ג), כי ספר דברים הוא בבחינת שתי התורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ומבאר בזה מה שמכנים חכמינו ז"ל (ברכות כא:.. מגילה ז.. שם לא:) את ספר דברים "משנה תורה", כי כשמו הוא "משנה תורה" בהיותו כלול משתי תורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, אבל שאר ארבעת הספרים הם רק בבחינת תורה שבכתב.

מעתה יאירו עינינו להבין מה שתיקן עזרא הסופר לפתוח את הקריאה בספר דברים בשבת שלפני תשעה באב, כי מאחר ששורש החורבן והגלות היה שלא עסקו ישראל בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל מה שכתוב: "כי מאסו את תורת ה' צבאות, זו תורה שבכתב, ואת אמרות קדוש ישראל ניאצו, זו תורה שבעל פה", לכן תיקן לפתוח בספר דברים שהוא כולל תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ללמדנו שהתיקון לזכות לגאולה שלימה הוא העסק בתורה שבכתב ותורה שבעל פה, ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שבחר עזרא הסופר לפתוח הקריאה בספר דברים בשבת שלפני תשעה באב, על פי מה שנקדים לבאר מהותו של "ספר דברים", האם הוא בבחינת תורה שבכתב או בבחינת תורה שבעל פה, כי ממה שאנו רואים בספר דברים נכתב יחד עם שאר ארבעה הספרים בספר תורה, ואם חסרה או יתירה אות אחת מספר דברים הספר תורה פסול, הרי ברור שספר דברים הוא חלק בלתי נפרד מתורה שבכתב.

אולם הגה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע ב"פרי צדיק" (פרשתנו אות א) מבאר כי ספר דברים הוא בבחינת תורה שבעל פה, והביא ראיה על כך ממה ששינוי בגמרא (מגילה לא:), ההבדל בין הקללות שבפרשת בחוקותי לקללות שבפרשת כי תבוא: "הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן, והללו בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן".

ופירש רש"י: "משה מפי הגבורה אמרן, ונעשה שליח לומר כך אמר לי הקב"ה, שהרי אמורין בלשון ונתתי והפקדתי ושלחתי, מי שהיכולת בידו לעשות, אבל במשנה תורה כתיב, יככה ה', ידבק ה' בך, משה אמרן מאליו, אם תעברו על מצוותיו הוא יפקיד עליכם". אולם בתוספות פירשו (ד"ה משה): "משה מעצמו אמרם, וברוח הקודש". הרי מבואר שהוא בבחינת תורה שבעל פה.

בענין זה ראוי להביא מה שהביא המגיד מדובנא ב"אהל יעקב" (תחילת פרשתנו) בשם רבו הגר"א מווילנא זי"ע:

מאמר זה קמים מן הארץ לשבת על הספסלים, לרמוז שבזכות השלום נזכה לגאולה שלימה. וזהו שמבואר במדרש (ויק"ר ט-ט): "גדול שלום שכשמלך המשיח בא אינו פותח אלא בשלום, שנאמר (ישעיה נב-ז) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום".

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מה שבחר רבינו הקדוש לסיים את המשניות במאמר על השלום, על פי הידוע כי רבינו הקדוש יצא מדוד המלך ודרש תמיד בזכותו, כמו ששינוי בגמרא (שבת נו:): "רבי דאטי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד". לכן סיים בכוונה תחילה את המשנה האחרונה במשניות באותה ענה שנולד בה משיח בן דוד במאמר: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", שבזכות השלום נזכה לגאולה.

יומתק לבאר בזה הסמיכות של סיום המשניות לתחילתה, על פי מה שכתוב (דברים ט-ו): "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". ופירש רש"י: "ה' שהוא אלקינו עתה ולא אלקי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר (צפניה ט-ג) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ונאמר (זכריה יד-ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

נמצינו למדים מזה כי הפסוק הראשון של קריאת שמע מדבר על הגאולה העתידה, הנה כי כן זהו ביאור הסמיכות: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", שבזכות זה יבוא משיח בן דוד, שנולד אחרי חצות בתעשה באב בשעה שהיא כנגד משנה זו, ועל זה פתח ואמר: "מאימתי קורין את שמע בערבית", שקריאת שמע היא על הגאולה העתידה שיהיה אז ה' אחד ושמו אחד.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה